

לדפוקי בתשובה

לעילוי נשמת מרת חנה רבקה העניג ע"ה בת הרה"ח ר' משה צבי הלוי אבעלעס ז"ל

שאלות ותשובות בירורי הלכות בנושאים השכיחים בענייני א"ח ויו"ד

בס"ד
ע"שק פ'ל וישלח
שנת תשע"ב לפ"ק
שנת ח'
[כל הזכויות שפירות]

חירות האזנות יתקבלו בתשרי
אצל העורך ח'ר' שלמה דוד קליין
מס' הפקס' 00442071836956
מס' הטלפון 07727197313
המחיל: חברת "גיבול תורה"
ש"י"י ביחיד דחסידי בעלזא
(קלידס רד.) לונדון י"ב
בשאלות: כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

גליון מיוחד לרגל חג התנוכה הבעל"ט

שאלה. בזמנינו שהרחובות מלאות הרבה שעות אחר השקיעה, האם יש ענין שיוסיף שמן שידלקו יותר.

תשובה. יש ענין בזה, ואין בזה שיעור ברור, אלא כמה שיוסיף הרי זה משובח.

א) בשו"ע סי' תרע"ב סעי' א' 'אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם סוף שקיעתה לא מאחרים ולא מקדימים ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג המנחה ולמעלה, ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק'. ובסעי' ב' שכח או הויד ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו חצי שעה שאז העם עוברים ושבים ואיכא פרסומי ניסא, הלכך צריך ליתן בה שמן כזה השיעור וכו', ע"כ.
וכתב הד"מ וז"ל: "אבל אין מצוה בנרות ארוכות דהא לאחר שדלקו כשיעור הזה מותר להשתמש בהן ואין שייך הידור מצוה אלא בשעת מצוה, ואין ראייה מנרות חנוכה של ב"ה דהא איכא מצוה להדליק נרות בכל יום כנ"ל" עכ"ל.
והעתיקו המג"א בסק"ב וכתב: "וב"ל דודאי בנר של שמן אין הידור מצוה בין רב למעט אבל בנרות שעות כשהם ארוכים הם נאים יותר" עכ"ל. ומשם הועתק להלכה במשנ"ב.

אמנם בא"ר (סק"ו) כתב: "מיהו למאי דקיי"ל בסק"ג דאסור להשתמש אלא שמצוה אפילו בנר של שמן הרבה" [וראה בס' נטעי גבריאל פל"א סי"ה שכתב "אינו מן המצוה שיתן בו שמן כדי שידלוק יותר מחצי שעה - מג"א ומ"ב. אך אם דולק יותר מקיים מצוה - א"ר, ודברים אלו מלבד שהם צריכין ביאור, הלא לפי המתבאר יש מחלוקת לדינא ביניהם ואין אפשר להשוותם].

וכ"כ בס' זכרון יהודה מנהגי מהר"ם א"ש אות רמ"ה, וז"ל: "והנה אאמ"ו זצ"ל אמר, כי חותנו אאומ"ר הגאון מו"ה דוד דייטש זצ"ל, המנורה של כסף אחר שיהיה לו, היו הוביכין גדולים, מחזיקים שמה הרבה, וגם הרבה פעמים הוסיף בהן שמן שידלקו זמן רב, אשר לפי מעשיו נראה כי יש הידור מצוה הנהגות דולקין אף לאחר חצי שעה, והנה מצאתי כמעשיו לקדוש אחד מדבר, הוא בשו"ת שאילת יעב"ץ ח"א סי' ד' כי האריך לקיים דברי המהר"י אבוהב שהביא הב"ב, כי אם נתן השמן בסתם להמנורה, אזי אף אחרי חצי שעה אסור ליהנות מהשמן, וכתב כי נראה לו כי אף כי אינו צריך לדלוק רק חצי שעה, אמנם המצוה יש לומר כי הוא כל הלילה אחרי כי הרבה דברים אנו למדין נר חנוכה מן המנורה של מקדש, ואחרי כי במנורה של מקדש מצוה מערב עד בוקר כן נמי בנורת חנוכה" עכ"ל עיי"ש עוד. [וע"ע בנט"ג שם מה שהביא בזה].

ב) והנה יש לעיין בזמנינו שיש אור החשמל בבתינו ובבתי עסק וברחובות, ולילה כיום יאיר, ומסתובבים אנשים בשוק עד שעה מאוחרת, אי יש ענין שידלקו הנרות יותר מחצי שעה אף לפי דעת חנוכה המג"א והמשנ"ב.
ונקדים בדברי הרמב"ם בפ"ד מהל' תנוכה (הל' ה') שפוסק: "שכח או הויד ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק וכמה הוא זמן זה כמו חצי שעה או יותר" עכ"ל, ולא נתבאר מהו הפירוש "או יותר", וכתב בחידושי מהרצ"א על הל' חנוכה - להנה"ק בעל בני יששכר ז"ע - (גפ"ת מאמר א' אות י') וז"ל "נמצא לפי"ו מסתעפים מדברי הרמב"ם... דשיעור רגל מן השוק אינו בדוקא חצי שעה משקיעה, אך אימתי שכלה לפי הזמן ולפעמים הוא יותר מחצי שעה" עכ"ל, וע"ש שזכרתי מקור פסק הרמב"ם מדברי הגמ', וכן דייק שם (רי"ף מאמר א' אות מ"ו [ה'] מדברי הר"ף).

וכן מביאים בשם הגרי"ו זצ"ל שפירש כן דברי הרמב"ם, עי' קונטרס חנוכה ומגילה, וס' בינה לעתים, אמנם בעיקר דעת הגרי"ו בזה יש סתירות עי' בס' מעתיק שמועות, ובשו"ת מקדש ישראל על הל' חנוכה (סי' קמ"ד).
והנה בדברים אלו מבוטאים ביותר בחל' הריטב"א החדישים (שבת כא: ד"ה עד דכליא), וז"ל: "עד דכליא רגלא דתרמודאי, פי' מוכרי עצים הנקראים תרמודאי והיו מתאחרים שם ברחוב העיר, ובכל מקום הדבר הזה כפי מה שהוא, והמנהג הפשוט ששיעורו כל זמן שהנרות המוכרים שמן וכיוצא בהם פתוחות" עכ"ל. הרי לך מפורש דומן עד שתכלה רגל מן השוק תלוי בכל מקום ומקום כפי מנהגו.

ובשו"ת מקדש ישראל הנ"ל הביא שכן כתב בס' נברשת (סוף ח"א) שבזמנינו ע"י שהנרות פתוחות נתארך שיעור זה. וכן בס' הליכות שלמה (שם סעי' ח') כתב הגרש"א "כיון שבזמננו זמן כלות הרגל מן השוק הוא מאוחר מבוזמן חז"ל, נכון ליתן שמן בנר שיהא ראוי לדלוק זמן רב, ולא חצי שעה בלבד". וראה שם בהערות שבה' כת"י על מס' שבת כתב הגרש"א "מסתבר דבה"ז היו החכמים משנים את הזמן, אבל כיון שכבר תקנו אין כוחנו לשנות", ולשואל השיב פעם שנראה לו שנתון שיהא ראוי לדלוק כשעתים לאחר השקיעה, והומה"ק יוסיפו עוד יותר. והגרש"א נהג ליתן שמן שידלק עד שעה מאוחרת בלילה בעתה ב"שע"ה 11.

והאריך בזה מאוד בס' מועדים וזמנים ח"ב סי' קמ"א, ח"ו סי' פ"ד, ח"ה סי' קנ"ו. ובספרו שו"ת תשובות והנהגות ח"א סי' ש"צ, ח"ג סי' רט"ו, וח"ד סי' קס"ו, ע"ש ותמצא נחת. וע"ש שכתב שהשיעור הוא בערך בין 7 ל-8. וע"ע בס' מאורות נתן על הל' חנוכה (סי' ל"ג - ל"ה), ס' ישראל והזמנים (חנוכה), ס' עוזר ישראל (נה"ל עמ' ע"ג), ס' מצות נר איש וביתו, ס' ימי חנוכה פ"ה ס"ה, ובספר יומין חנוכה (עמוד רמ"ב).

היוצא מדברינו שאף שכתבו המג"א והמשנ"ב שאין שום מצוה בהוספת שמן, בימינו בודאי יש ענין בהוספת שמן ככל היותר עד שעה מאוחרת בלילה. אכן יש

לעיין מה הדין כאן שמדליקין בפנים אם ג"כ יש ענין בזה, והנה אם מדליק בחלון ביתו לכאן" מה הנפק"מ, אך אם מדליק על פתח ביתו מופנים, י"ל"ע. והנה כמה ספרים מהנ"ל כתבו אכן שדבריהם לא שייך רק לאלו המדליקים בחוץ, אך כמה מהם לא חילקו. וי"ל דכיון דגם בפנים בעיני השיעור דעד דכליא רגל מן השוק, א"כ אין שום נפק"מ, ובכל מקום שמדליק יש ענין להוסיף.

וכעת ראינו בס' שלמי תודה (חנוכה - סי' ג') שכתב ג"כ כדברינו, והוסיף עוד בזה דלכאורה יש להסתפק אי לדעת הריטב"א דתליא לפי ענין המקום, האך היא הדין במקומות שהשיעור דעד שתכלה רגל הוא בפחות מחצי שעה, אי סגי במקומות אלו שידליק בפחות מחצי שעה, ויכול לשים במקומות אלו מעט שמן פחות משיעורא דחצי שעה, או דהריטב"א נמי מודה דשיעור של ח"ש לכה"פ לעולם בעיני, משום דחז"ל קבעו לכה"פ שיעור הדלקה של ח"ש שזה היע' השיעור דעד שתכלה רגל מן השוק בזמניהם, ורק לחומרא כתב הדיכא דעדיין לא כלתה רגל מן השוק צריך שיתן שמן טפי משיעור זה.

וכתב דיש להוסיף לפי מאי דמפרש הגרי"ו את דברי הרמב"ם דמש"כ "או יותר" היינו במקומות דעד שתכלה רגל הוא יותר מחצי שעה, א"כ אי נימא דבמקום שדעד שתכלה רגל הוא פחות מח"ש נמי סגי במעט שמן, א"כ הי' לו להרמב"ם לפרש כמו ח"ש או פחות או יתר, כיון דבפחות נמי משכחת לה, אלא משמע דבפחות מח"ש לעולם לא סגי, והי מקום להסתפק למדליקין בפנים אי סגי בפחות מח"ש, דהרי כל הפרסומי ניסא היא לבני הבית והם כבר ראו אותה ברגע הראשון, והנה מדלא חילקו הפוסקים בזה משמע דחכמים נתנו שיעור למדליקין בפנים כמו למדליקין בחוץ, וא"כ גם דברי הריטב"א שייך בזה דבמקום שהשיעור בחוץ הוא יותר גם בפנים הוא יותר.

שאלה. המדליקים ב"פתיל צף" שהפתילה מצופה שכבת שעות, האם מקיימים בזה המצוה מן המבוחר של שמן זית, שהרי ברגע הראשון דולק השעוה ולא השמן.

תשובה. אף שיש שפקקו בזה, דעת גדולי הפוסקים דאין שום חשש בזה, ומקיים בזה המצוה מן המבוחר.

בשו"ע סי' תרע"ג ס"א "כל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה ואע"פ שאין השמנים נמשכים אחר הפתילה ואין האור נתלה יפה באותם הפתילות, הגה ומיהו שמן זית מצוה מן המבוחר" ע"כ.

וכתב בשו"ת להורות נתן (ח"ו סי' מ"ה) "וע"ד השאלה אודות הפתילות המצופות שעות וכו', ולכאורה למאי דמבואר בשו"ע או"ח סי' תרע"ג ס"ב הדלקה עושה מצוה לפיכך אף ככתבה קודם שעבר זמנה אין זקוק לה... א"כ כיון שההדלקה היתה בשעות שהרי ברגע הראשון בערה רק השעוה ולא השמן, נמצא דעשה מצוות הדלקה בשעות ולא בשמן. אולם מבואר בשו"ע סי' תרע"ב ס"ב דצריך ליתן בה שמן כשיעור שידלקו עד שתכלה רגל מן השוק, ובפרמ"ג שם א"א סק"ו כתב שאם אין לו שמן כשיעור זה ידליק בלא ברכה דשמוא הלכה דמעכבת עיי"ש, הרי מבואר דמצוותו שידליק דעד קודם שיכלה רגל מן השוק. ומה שכתבה אין זקוק לה היינו משום דלא חיבבורו יותר אלא בהדלקה אחת, אבל המצוה היא דילוק חצי שעה. והא"נ דאם ככתבה כבר יצא ידי מצוה ואין חובה להדליק בפעם שניה אבל אם לא ככתבה ודאי שהוא מקיים מצוה בכל רגע של הדלקה עד שיכלה רגל מן השוק עכ"ל, ונמצא דשפיר הוא מדליק גם בשמן זית. ואין לומר דמ"מ מעשה ההדלקה שלו היתה בשעות ולא בשמן כי מה שבויער אחר כך אין זה מעשהו, דהרי כתב הנימוקי יוסף בבא קמא כ"ג ע"א דהא דמותר להדליק נר בערב שבת והולך ודולק בשבת ואף דאשו משום תציו והוי כאלו הבעירה בשבת, ותירץ שבשעה שהדליק כבר נעשה הכל באותה שעה ולא חשבינן ליה מעשה דמכאן ולהבא, ולא הוי כאלו מדליק השתא בידים אלא כמאן דמדליק מעיקרא בערב שבת עיי"ש. הרי מבואר דכל מה שדולק מתייחס אליו אלא שנחשב כאלו כבר גמר מעשהו מהשתא משעה שהדליק, ונמצא דמה שדולק אחר כך השמן, הרי זה כאלו הדליקו הוא עצמו, ונמצא שקיים מצוות הדלקה בשמן זית.

ומ"מ אין סברא זו ברורה, דהא התחלת המצוה היא בשעה ההדלקה ואז הוא עיקר מצוותה, דהא אם ככתבה אין זקוק לה. לכן מן הנכון שאם משתמשים בפתילה המצופה בשעות, שטרם שידלקוהו יטבול אותה בשמן, ונמצא שהתחלת ההדלקה היא ג"כ בשמן, או שיתרוך אותה קודם ההדלקה ונמצא שהשעוה כלתה לפני הדלקת המצוה, ועפ"י"ו אין שום פקפוק ואדרבה מעליותא אי בה כי פתילה כזו אורה יפה", עכ"ל.
וכן בס' נטעי גבריאל (חנוכה - פי"ח סעי' ח') כתב "פתילות המצופות בחלב וכדומה, יש להשטיב בשמן קודם הדלקתן, כדי שתחילת הדלקה תהיה בשמן", ובהערות כתב דכיון דקיי"ל דהדלקה עושה מצוה וכתבה אין זקוק לה, א"כ עיקר המצוה בשעת הדלקה ואז דולק חלב שהרי בטרם הגיע השמן בוער החלב ולא השמן, לכן נראה דיש להשטיב הפתילה בשמן, עכ"ד, וצייין לעי' גם בשו"ת רבבות אפרים (ח"ו סי' ש"ע), ועי' גם שו"ת ישיב יצחק (ח"ד סי' י"ג).

אולם דעת הגרש"ו אויערבאך זצ"ל בהליכות שלמה (פס"ו סעי' ד') שפתיל צף כשירה להדלקה אף לכתחלה, וכתב: "ואין לחוש לכך שבהדלקתו הריחו מבעיר רק את השעוה, והפתילה עצמה נדלקת אח"כ ע"י השעוה, ונמצא שלא הדליק את הנר כלל, והרי קיי"ל דהדלקה עושה מצוה, דמלבד שהשעוה נמטה מיד, נראה דכיון דהפתילה והכריכה הריחה כגוף אחד חשיב הכל כהדלקה אחת ושפיר דמי. וגם אין לחוש ולומר דכיון שבתחלת ההדלקה אין הפתילה דולקת אלא מחמת השעוה ולא מחמת השמן, והשעוה אין בה כדי הדלקת חצי שעה, אין כאן הדלקה ראויה - דגם לענין זה יש לראות את הכל כהדלקה אחת, וה"ה דחשיב משום כך כמדליק בשמן זית ממש וקיים

וכן בשו"ת שבת הלוי (ח"ח סי' קנ"ו) כתב בזה לשואל [ה"ה בעל שו"ת נתיבות אדם] להתיר, וז"ל: "ובספק של פתילות צף שהם מצופים שכבת שעוה כל דהו וא"כ ברגע ראשונה נדלק רק השעוה הזאת והדלקת הפתילה רק בהמשך אח"כ, לדידי אין ספק בזה שה צורת פתילה הזאת שראוי להדליק עכ"פ שיעור המשך הדלקה ויוצא עם הדלקה ראשונה בגדר הדלקה עושה מצוה, ר"ל עד שתפוס הפתילה שהוא זמן קצר מאד, ודו"ק" עכ"ל.

וראה גם בס' עיור ישראל על הל' חנוכה (סי' תרע"ג בירורים אות ה') שכתב סברא נוספת להתיר, "שהרי שעוות הפתילה אינו נעשה להיות במקום שמן אלא כדי שהפתילה תעמוד ישרה, והיא קל להכניסה לנזק שבשעם הצף או כדי שלא תשרף עוד לפני שהשמן תעלה לראש הפתילה ועוד טעמים דומים, וממילא השעוה היא בטלה לפתילה ונחשב חלק מהפתילה. והגע בעצמך, מי שמדליק בשמן זית ופתילה רגילה, לא מצניז בפוסקים שהפתילה צריכה להיות כבר בשעת ההדלקה מלאה שמן לכל אורכה, אלא סגי אם סוף הפתילה עומדת בתוך השמן, אע"פ שראשה העומד חוץ לשמן עוד לא ספג את השמן, וגם שם בתחלה אין השמן בוער אלא רק הפתילה לבד עד שהאש יורדת לשמן ומוצצת מן השמן" עכ"ד.

שאלה. התחיל לומר "הנרות הללו", ואח"כ הבחין שלא נאחז האור בהפתילה, האם צריך לחזור ולבדוק.

תשובה. אם כי לכתחלה צריך ליהזר להתחיל באמירת "הנרות הללו" אחר שדלק נר אחד, אך מ"מ בדיעבד אם התחיל קודם שנאחז האור ואפילו קודם שהתחיל להדליק, אין צורך לחזור ולבדוק.

הנה מקור אמירת "הנרות הללו" הוא במג"א סי' תרע"ו סק"ג בשם המהרש"ל, והנה ישנם מנהגים שונים בזמן אמירתה, דיש נוהגים להתחיל אחר שהדליק נר הראשון, וכמבואר במג"א הנ"ל, ובט"ז שם סק"ה. אך יש נוהגים לאמרה אחר גמר ההדלקה, ועיני' בספרי זמנינו על הל' חנוכה שליטת השיטות בזה וביאורם. אך מה שיש לדון בזה הוא, אם טעה והתחיל באמירת הנרות הללו קודם שהדליק בכלל. וכתב בשו"ת מקדש ישראל (על הל' חנוכה - סי' רי"ג) דבדיעבד אין צורך לחזור ולבדוק, ודימה אותה להמבואר בשו"ע סי' תקפ"ג סעי' א' "יהא אדם רגיל לאכול ברה"ר רוביא וכו', וכשיאכל רוביא יאמר יה"ר שירבו זכותינו וכו' " ע"כ. וכתב שם המג"א סק"ב וז"ל: "משמע שאוכל תחלה ואח"כ אומר, שלא להפסיק וכמ"ש סי' קס"ו ס"ג, ובמ"צ כתב שאומר תחלה ואח"כ אוכל, וצ"ל דס"ל דלא חשיב הפסק [כיון דהוי לצורך אכילת התפוח - מחה"ש], וכיוצא בזה כתב הב"ח בס' תר"ה בשם התשב"ץ לומר לו חליפתי כו' בין ברכה לשליטה דזה מקרי צורך שחיסה וכן בסוכה מברכין בין ברכה להמוצא, ומ"מ נ"ל דלכתחילה יש לאכול קודם האמירה דאין זה צורך כ"כ, ועוד דגם לצורך אין להפסיק לכתחלה כמ"ש שם בהג"ה עכ"ל. עכ"פ מבואר מדבריו דבדיעבד אין האמירת היה"ר הפסק, אף שאין זה צורך כ"כ, הכי נמי בנידון דידן, בדיעבד אם התחיל באמירת "הנרות הללו" קודם שהתחיל להדליק, אין צורך לחזור ולבדוק. וכתב בס' נט"ג (פכ"ט סעי' ד') עפ"י המבואר בשו"ע סי' תקצ"ב סעי' ג', ושו"ע הרב סי' תל"ב סעי' א', עיי"ש.

שאלה. (א) האם מותר להשתמש לנרות שבת וחנוכה בשמן שה' תחת המטה. (ב) נשאר לו שמן בהכוסיות מאתמול האם מותר להשתמש בו לחת לצורך הדלקה, דהרי היה מגולה כל הלילה.

תשובה. מותר, (אם כי לתחילה בודאי אין להניח תחת המטה).

בבן איש חי (פר' וישב שנה ראשונה) כתב בזה"ל "אם הניח השמן תחת המטה לא ידליקו בו נר חנוכה ולא נר שבת משום דכל מידי דאכילה שורה עליו רוח רעה תחת המטה, וכיון דנמאס לאכילה נמאס למצוה משום הקריבהו נא לפתחך" עכ"ל, והעתיק דבריו בכה"ח (סי' תרע"ג סק"א).

אולם כבר כתבו האחרונים דמדברי הגדולי אחרונים מבואר דס"ל דליכא ברוח רעה משום הקריבהו נא לפתחך, דבשו"ת עין יצחק להגאון ר' יצחק אלחנן (ח"א אור"ח סי' כ"ד) כתב לדון על אתרוג שהניחוהו תחת המטה אם נפסל משום דאינו ראוי לאכילה אין זה בכלל לכס, ומסיק להיתר, וכן בשו"ת בנין עולם (אור"ח סי' ל"ג) כתב לדון בזה רק מטעם דאינו ראוי לאכילה ומסיק ג"כ דכשר לצאת בו, מוכח דס"ל דלא שייך בזה משום הקריבהו נא לפתחך, ודלא כהבן איש חי.

ועיין בשדה חמד (מערכת ל' כלל קמ"א סי' ל"א) שהאריך בזה מאוד, והביא הרבה תשובות אחרונים דכשר לצאת בו, וכתב שכן התיר בשו"ת עולת יצחק להגאון מהרי"ץ ציוני (בסי' ג"ה) ובסוף התשובה הואיל לבאר דגם משום הקריבהו נא לפתחך ליכא, וכתב הטעם דכיון שאינו ניכר הפגם שבו ל"ש הקריבהו לפתחך. וכתב דלא דמי לשמן שנפל בו עכבר דאסור להדליקו בבינה"ב אע"ג דלא ניכר, וכן לענין יין מגולה דאיתא בב"ב דף צ"ו ע"ב אע"ג דעבריה במסנתת כו' נחמיה ומותר לשתיה, אפ"ה פסול לקידוש משום הקריבהו נא לפתחך אע"ג דלא ניכר עי"ש מש"כ לחלק ביניהם.

ולפי דברי האחרונים הנ"ל א"כ כ"ש לענין נר חנוכה שפיר מותר להדליק בשמן שה' מונח תחת המטה, דמטעם שאינו ראוי לאכילה לא שייך לאסור, דאפילו באתרוג דבעינן שיהא ראוי לאכילה דאל"כ אין זה בכלל לכס, ס"ל דכשר לצאת משום דאוכלין שתחת המטה מותר בדיעבד, וא"כ כ"ש בנר חנוכה דלא בעינן ראוי לאכילה, דמותר להדליק נר חנוכה בנר ערלה או בחמאה שנתבשל עם שומן ששר, עיין באר היטב סימן תרע"ג סק"א ופמ"ג שם בא"א סק"א, ואף השע"ת שם שהביא דיש מי שחולק על זה היינו מטעם אחר כיון שצריכין שריפה כותלת מוכתת שיעוריה עי"ש.

ועיין גם בשו"ת יביע אומר (ח"א יו"ד סי' ט' וסי' י') שחולק עליו ומתיר כה"ג, מפני שרבו המתירים אותו אף לאכילה, ואפילו להאוסרים אין בזה משום הקריבהו נא לפתחך, ולא דמי לשמן שנפל בו עכבר שמאוס לדבר מצוה וכמ"ש בשו"ת

מרחשת ח"א סי' כ', ע"ש באריכות, וכן כתב להקל בס' ילקוט יוסף (חנוכה דיני השמנים סעף ה'), ובס' מאורות נתן (סי' ל"ז ענף ב'). ועי' גם בס' שמירת הגוף והנפש (סי' י"ד הע' כ') וקובץ מבקשי תורה (חנוכה תשס"ד, וקובץ ט"ז עמ' ס"ב). ומה שכתבנו דאין פסול שמן מגולה בנר חנוכה, כן הביא בס' מצות נר איש וביתו (סי' ז' סעי' י"א) בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א.

שאלה. המתארח אצל אביו או חמיו בשבת חנוכה היכן ידליק נרות חנוכה, בערב שבת ובמו"ש.

תשובה. [א]. המתארח בבית אחרים אפילו ליום אחד, מדליק באותו בית, ולכן בן המתארח אצל אביו בשבת חנוכה וכן חתן אצל חמיו, וישן שם ג"כ, ידליק בבית בבית אביו או חמיו - כ"כ בפר"ח (סי' תרע"ז), חיי אדם (כלל קנ"ד סל"ב), ומשנ"ב סק"ב וביה"ל ד"ה במקום. ואף שנקטו בלשונם שהולך לבית אביו או חמיו על ח' ימי חנוכה, מ"מ זה אינו אלא שגרא דלישנא מפני שכך היתה הרגילות בזמנם, אבל לדינא הברר ברור דכל יום ויום גידון בפני עצמו ודינו ככלל אכסנאי, וכ"מ בט"ז (סי' תרע"ז סק"ב) בתו"ד לענין האוכל בבית חבירו, דאם יתעכב או לישן שם דינו כאכסנאי, הליכות שלמה (ח"ב עמ' רע"ח), ועי' גם מאורות נתן (סי' ס"ה), ובנט"ג (עמ' פ"ג) דכן מורין בבי מדרשא.

[ב]. ובמו"ש י"א שטוב שידליק שם ובלבד שישהה שם חצי שעה לאחר הדלקתו, וי"א שאם יכול לחזור מיד לביתו ידליק בביתו. ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד.

(א) המתארח בבית אחרים אפילו ליום אחד, מדליק באותו בית, ולכן בן המתארח אצל אביו בשבת חנוכה וכן חתן אצל חמיו, וישן שם ג"כ, ידליק בבית אביו או חמיו - כ"כ בפר"ח (סי' תרע"ז), חיי אדם (כלל קנ"ד סל"ב), ומשנ"ב סק"ב וביה"ל ד"ה במקום. ואף שנקטו בלשונם שהולך לבית אביו או חמיו על ח' ימי חנוכה, מ"מ זה אינו אלא שגרא דלישנא מפני שכך היתה הרגילות בזמנם, אבל לדינא הברר ברור דכל יום ויום גידון בפני עצמו ודינו ככלל אכסנאי, וכ"מ בט"ז (סי' תרע"ז סק"ב) בתו"ד לענין האוכל בבית חבירו, דאם יתעכב או לישן שם דינו כאכסנאי, הליכות שלמה (ח"ב עמ' רע"ח), ועי' גם מאורות נתן (סי' ס"ה), ובנט"ג (עמ' פ"ג) דכן מורין בבי מדרשא.

(ב) ולענין מו"ש יש לעיין דהנה בט"ז סי' תרע"ז סק"ב כתב במי שיש לו דירה בעיר והולך פ"א חוץ לביתו וסועד אצל חבירו, דפשיטא שלא יניח ביתו וידליק בבית שהוא אוכל שם פעם אחת אצל חבירו, אלא צריך לילך לביתו ולהדליק שם דאורתו בית שהוא סועד שם אין דינו אלא כאכסנאי כיון שלא תהי' עכשיו שכיבתו שם אלא אוכל כאן שעה או ב' וישוב לביתו, הגם שראיתי קצת בנ"א... טעות הוא בידם ואינם מבינים דבר זה, עכתי"ד. וכ"כ במג"א סק"ז בקצרה. ועפ"י זה יש שכתבו דה"ה לנידונו שצריך להדליק בביתו.

אולם באמת יש לחלק דכאן כיון שכבר דר שם באותו שבת אין זה דומה למי שהולך לסעודה אצל חבירו רק סעודה אחת, וכ"כ בס' מאי חנוכה דכיון שבליה העבר ה' ישן שם יכול הוא להדליק שם, דשם דירה ליום עליו כ"ז שאינו הולך בתורה לביתו. אכן בס' חובת הדר להגר"י בלוי"א (חנוכה פ"א הע' ס"ה) כתב דנראה שאם דעתו לחזור לביתו הוי כאוכל באקראי, ולכן צריך להדליק במו"ש בביתו, ועי' גם בתשובות והנהגות ח"ג סי' רט"ו אות ז'.

ולמעשה בס' מצות נר איש וביתו (סי' ח' ס"ז) הביא בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א שהחזו"א הורה דיעשה שליח שידליק בביתו בזמנו, ואם א"א ישאר ללון במקום שנמצא ויאכל שם במו"ש ובבוקר. אולם בהליכות שלמה (שם) כתב להיפך דטוב שידליק שם ובלבד שישהה שם חצי שעה לאחר הדלקתו, אך אין צורך לסעוד שם לאחר ההדלקה, ואע"פ שיכול לשוב לביתו ולהדליק, הכי עדיף טפי, שהרי כבר הגיע זמן ההדלקה. וכן ה' נוטה דעת הקה"ל כמובא בס' אורחות רבינו (ח"ג אות ק'), וכ"ה בס' אמת ליעקב להגר"י קמנצקי ז"ל (בסי' תרע"ז בהג"ה), אלא שכתב דיש לו להחמיר לשהות שם שעה או שתיים, ואם אפשר גם יסעוד שם מלוא מלכה. ובנט"ג (עמ' פ"ג) הביא שכן דעת גדולי ההוראה.

ובס' מצות נר איש וביתו שם הביא בשם הגר"ש וואזנר שליט"א דאם אינו חוזר מאוחר ומיד בצאת השבת חוזר לביתו ימתין וידליק בביתו, ואם חוזר מאוחר ידליק במקום שנמצא במשך השבת. וכ"כ בס' חוט שני על הל' ריבית [קובץ עניינים שבסו"ס אות ט'], ובס' מרא דשמעתא [אות רצ"ד].

"חייב להשתתף בפרוטה - על החיוב להחזיק לומדי תורה"

אכסנאי חס מדליקין עליו צנימו אינו חייב צנר חנוכה, וצאן מדליקין עליו צנימו חייב להשתתף בפרוטה (שבת כג, א')

לדרכנו נר מנחה הלוא רמז לאור תורה, וכל הלכותיו נוגעין להלכות התורה. הנה תקנו אורח ההולך למסחר ואינו עוסק בתורה, הנה חס מדליקין עליו צנימו, היינו שהוא עוסק בתורה כדי להחזיק צניו צני רב, ויספיק לרכייהם, כענין כמה טייעי צוהר הקדוש שאמרו שצבצור זה עוסקים צמסחר כדי להחזיק צניהם לתלמוד תורה. וזה נקרא: מדליקין עליו צנימו, היינו שצניו עוסקים צאור התורה צנימו וסמוכין עליו דייקא, וזה נקרא: מדליקין עליו צנימו, הנה איש מזה אינו חייב להשתתף, כי החוקק צניו לתלמוד תורה קודמין לכל אדם.

מה שאין כן קוחר שאין מדליקין עליו צנימו, היינו שאין לו צניס כאלו צנימו לגדלם לתלמוד תורה, נריך להשתתף עם לומדי תורה צמעות שנותנים להם, כענין וזולון ויששכר, ויזכה להיות חלקו עם שומרי תורה ועוסקים צה, חלק כחלק יאכלו, לרמז זה תקנו צנר מנחה הלוא הזאת, הצן.

צני יששכר חנוכה מאמר ג, כג